

С Т А Н О В И Щ Е

От: Професор д-р Храбрин Янушев Башев;
Институт по аграрна икономика, София;
Научна специалност: Икономика и управление (Аграрна икономика)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност Икономика и управление (екоикономика) в УНСС.

Автор на дисертационния труд: Мария Кръстева Топчиева

Тема на дисертационния труд: “Екологическият отпечатък при оптимизацията на производствената структура на земеделските стопанства“

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 526/11.03.2022г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Икономика на природните ресурси“ на Бизнес факултет на УНСС по научна специалност Икономика и управление (екоикономика) съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 861/06.04.2015. Обучението е осъществено в редовна и задочна форма през периода 10.03.2015г.-10.03.2022г. с прекъсване от 1.12.2019г. до 1.12.2020г.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертацията е в обем от 265 страници, от които 225 страници изложение, и се състои от увод, четири глави, заключение, списък на ползвана литература, списък на използвани съкращения, списъци на фигури и таблици, и приложения. Изследването е по един от най-важните и най-малко изследвани въпроси на аграрната и еко-икономика в нашата страна и в глобален мащаб – оценка и минимизиране на екологическия отпечатък на земеделските стопанства. Целта, задачите, обектът,

предметът и тезата на дисертационния труд са ясно и добре формулирани. В разработката са използвани 127 научни публикации на водещи експерти в дадената област, включително 116 в чуждестранни издания, а така също и множество национални и международни статистически, нормативни, административни и др. документи.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Направена е задълбочена характеристика и оценка на въздействието на селското стопанство върху околната среда, и на съвременните политики за подобряване на екологическата ефективност на фермите. Представени са добре методическите въпроси за оценка на екологическия отпечатък на стопанските организации, и открити спецификите при земеделските стопанства и зърнопроизводителите. Адаптирани са успешно съвременните постижения на науката и практиката за оптимизация на производствената структура на земеделските стопанства с отчитане на екологическия отпечатък, и е разработен, обоснован и характеризирания модел за оптимизация на производствената структура на зърнопроизводствени стопанства. Извършена е апробация на разработения модел за оптимизация на производствената структура на земеделски стопанства в Южен централен район на страната, като е направен пълен анализ на резултатите, оценен приноса на основни схеми на ОСП, и открити възможностите и ограниченията за ползване в практиката. Основната цел и поставените задачи на изследването на успешно изпълнени.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Посочените в автореферата научни и научно-приложни приноси са формулирани правилно и отразяват точно дисертационния труд.

Бих желал да акцентирам на следните приноси в дисертацията, които смятам за особено важни:

- Оценени са негативните въздействия върху околната среда в резултат от развитието на растениевъдното производство в страната.

- Разработен е практически приложим подход за повишаване на ефективността и минимизиране на екологическия отпечатък на фермите посредством оптимизация на производствената структура.

- Направена е успешна апробация на разработения подход за моделно и тестови стопанства в Южен централен район, като е оценен икономическия и екологически принос на основни схеми за обществена интервенция като СЕПП, ЗДП и М11 „Биологично земеделие“.

- Направени са препоръки за усъвършенстване на разработения подход за по-добро адаптиране към нуждите на отрасъла и производителите.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По темата на дисертацията са направени шест научни публикации, от които три на английски език и една в чужбина. Всички те представят добре резултатите от отделни части на дисертационния труд.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е от 42 страници и точно отразява съдържанието на дисертацията, като представя общата характеристика на дисертационния труд, структурата и съдържанието му, основните части на разработката, научните и научно-приложните приноси, и съдържа списък на публикациите по темата на дисертацията и декларация за оригиналност.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Критичните ми бележки към дисертационния труд са:

- „непълно“ отчитане на пазарните и частни форми за екоуправление, на „фактора време“ и на транзакционните разходи;
- „малко“ използване на източници от български автори;
- използване на референции в изводите;
- на места много дълги параграфи (като този от стр. 98 до стр.102).

Посочените критични бележки, не подценяват научните постижения и приноси на дисертацията, а по-скоро подчертават сложността на темата.

Имам следните въпроси към докторанта:

- Ако резултатите от разработката са предоставени на менажерите на тестовите стопанства, какво е тяхното отношение?
- Кои са факторите, които биха благоприятствали или ограничили реализирането на разкритият в труда „голям“ потенциал за повишаване на ефективността на стопанствата в Южен централен район?
- Как „новата“ ОСП и Зелената сделка на ЕС се отразяват на екоповедението на моделното и тестовите стопанства?

Препоръчвам на докторанта да публикува разработката като монография пред вид на актуалността и високата научна и практическа ценност, и да продължи и задълбочи изследванията си в тази нова и важна за науката и практиката област.

8. Заключение

Дисертационният труд напълно отговаря на изискванията за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност Икономика и управление (екоикономика) в УНСС, и съм ЗА присъждане на ОНС „доктор“ на Мария Кръстева Топчиева.

5.05.2022г. / София

Подпис:

